

ÇELTİK

Ocak 2021

Dünya Çeltik Verileri (bin ton)

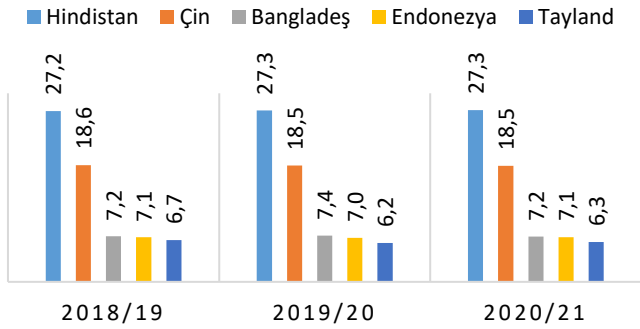
	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ⁴	2020/21 ⁵	Değişim (%) ⁶
Alan (bin ha) ¹	163.460	162.859	162.484	160.388	162.848	1,5
Verim (ton/ha) ¹	4,49	4,53	4,57	4,62	4,61	-0,2
Üretim ¹	734.149	737.950	742.150	740.911	750.924	1,4
Tüketim ²	477.767	480.619	484.824	494.516	499.562	1,0
Yılsonu Stokları ²	150.622	164.255	176.885	178.305	179.503	0,7
İthalat ²	41.443	47.223	44.037	42.249	42.970	1,7
İhracat ²	47.537	47.420	43.900	42.710	45.377	6,2
ABD Long Grain 2,4% İhracat Fiyatı (\$/ton) ³	438	456	531	501	600	20,3
Thai White 100% B İhracat fiyatı (\$/ton) ³	407	415	445	435	513	18,3

Kaynak: USDA, FAO (Erişim: 13.01.2021) ^{1/} Çeltik ^{2/} Pirinç ^{3/} İhracat fiyatları 2020 yılı ocak-kasım fiyatları ortalaması olup, değişim bir önceki yılın aynı aylarındaki fiyat ortalaması alınarak hesaplanmıştır. ^{4/} Tahmin ^{5/} Öngörü ^{6/} Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

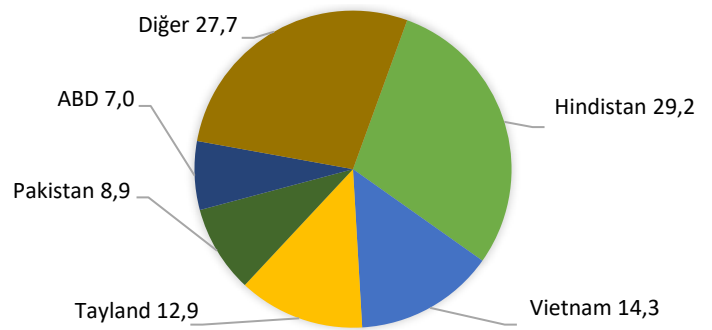
Çeltik ekim alanlarında 2019/20 üretim sezonunda 2018/19 sezonuna göre %1,3'lük azalma gerçekleştiği tahmin edilmektedir. İlkbaharda görülen düzensiz yağışların yanı sıra Çin'de üreticilerin daha kârlı ürünlere geçiş yapması, bu azalmada etkili olmuştur. Bununla birlikte söz konusu sezonda çeltik veriminde, bir önceki sezona göre gerçekleştiği tahmin edilen %1,1'lik artışın, azalan ekim alanını telafi ederek üretimde kayda değer bir düşüşe engel olduğu ve bu sayede küresel arzın yeterliliğini koruduğu düşünülmektedir. Buna karşın 2019 yılı sonunda başlayan

COVID-19 salgınının hızla yayılması, ülkelerde gıda güvencesine dair kaygılar oluşmasına neden olmuş ve bu durum başlıca ihracatçı ülkelerde ihracat kısıtlamaları ve ürünü stoklama yönünde uygulamaya konan hükümet politikaları ile sonuçlanmıştır. Büyük tedarikçi ülkelerde salgın paniği ile uygulamaya konan koruma tedbirleri, normal şartlarda yeterli olan küresel pirinç arzı üzerinde tehdit yaratmıştır. 2019/20 piyasa yılında bir önceki döneme kıyasla pirinç ithalatında %4,1, ihracatında ise %2,7 düşüş yaşanmıştır.

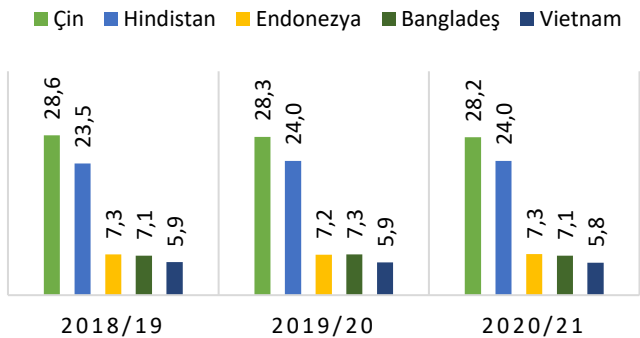
Çeltik ekim alanında önemli ülkeler (%)

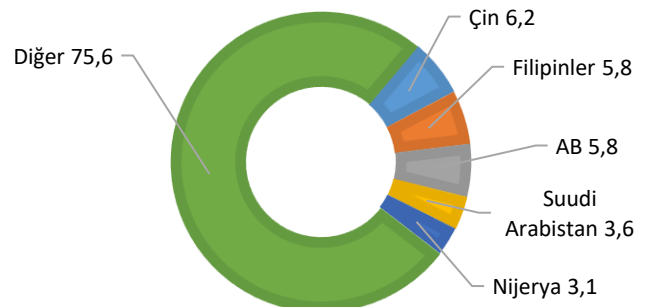
Ülkelere göre dünya pirinç ihracatı (2019/20, %)

Çeltik üretiminde önemli ülkeler (%)

Pirinç ithalatında önemli ülkelerin payı (2019/20, %)

2020 yılı başlangıcında uluslararası fiyatlarda yukarı yönlü hareket izlenmeye başlanmıştır. Mart ayı itibarıyla çeşitli tedarikçilerin COVID-19 kısıtlamalarına başlamasıyla iç talepteki ani artışlar, özellikle Vietnam başta olmak üzere bazı ihracatçı ülkeler tarafından geçici ihracat kısıtlamalarının getirilmesi, fiyat artışlarını desteklemiştir. Söz konusu eylemler, lojistik darboğazların neden olduğu Hindistan sevkiyatlarında önemli bir yavaşlama ile aynı

zamana denk geldiğinden, artan arz endişeleri, fiyatlarda hızlı bir yükselişi teşvik etmiştir. FAO tüm pirinç fiyat endeksi (2014-2016=100) 2020 yılının ilk 8 aylık döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre %9,5 artış göstermiştir. Endeks, 2020/21 piyasa yılı başlangıcı olan Eylül ayında ortalama 111,6 puanla Ağustos ayına göre %1,4 değer kaybetmiş fakat bir önceki yıla kıyasla %7,1 artış göstermiştir.

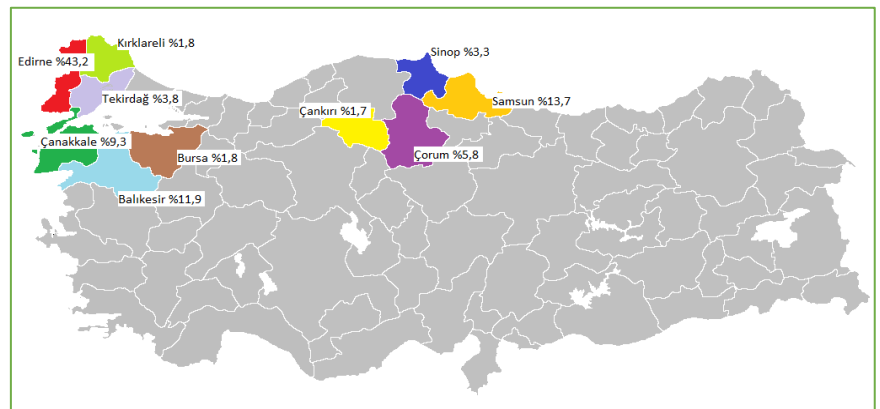
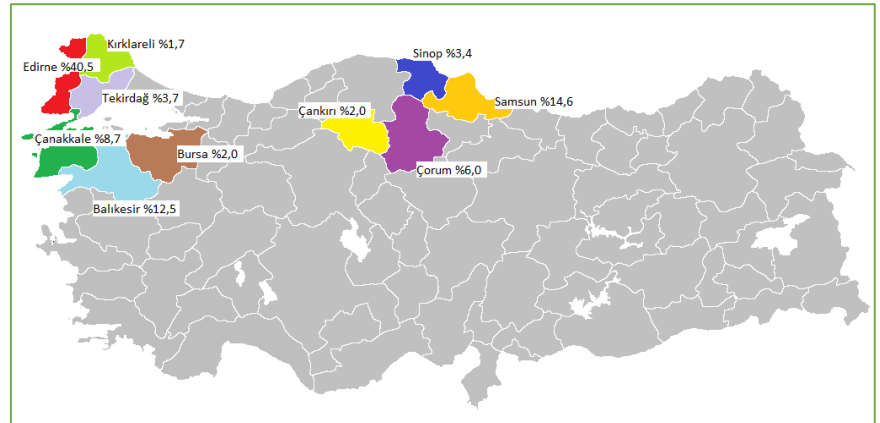
Türkiye Pirinç Verileri (bin ton)

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	Değişim (%) ²
Alan (1000 ha) ¹	111	116	116	110	120	9,1
Verim (kg/da) ¹	749	794	793	821	782	-4,8
Üretim	498	552	552	540	564	4,4
Yurt içi kullanım	754	782	782	795	807	1,5
İthalat	293	199	244	327	387	18,3
İhracat	40	61	68	59	203	244,1
Stok Değişimi	-8	-98	-59	8	-65	-912,5

Kaynak: TÜİK (13.01.2021) ¹/ Çeltik verileridir. ²/ Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir. Piyasa Dönemi: Eylül-Ağustos

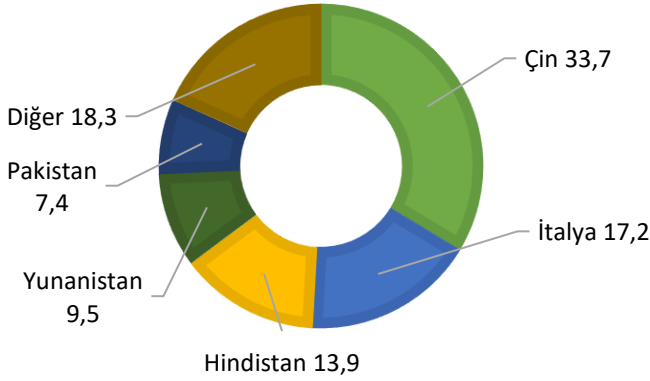
Çeltik ekim alanları; 2019/20 üretim sezonunda Türkiye’de çeltik üretimi 126 bin hektar alanda gerçekleşmiştir. Çeltik ekim döneminde su sıkıntısının olmaması ve iklim özelliklerinin olumlu seyretmesi, bir önceki sezona göre ekiliş alanlarında %5 oranında artış yaşanmasının başlıca nedenidir. İklim koşullarının uygun olması çeltik veriminin 2019/20 sezonunda bir önceki sezona göre %1 oranında artmasına sebep olmuştur.

Çeltik üretimi; 2019/20 sezonunda Türkiye’de çeltik üretimi bir önceki sezona göre %6,4 oranında artarak 1 milyon ton rekor seviyeye ulaşmıştır. Aynı sezon çeltik verimi 791 kg/da gerçekleşmiştir. Çeltik üretimi sıralamasında yer alan ilk on il, toplam üretimin %96’sını oluşturmaktadır. Bu iller arasında en yüksek verim 844 kg/da ile Çanakkale’de elde edilmiş olup, Edirne 842 kg/da verim ile ikinci sırada yer almıştır.

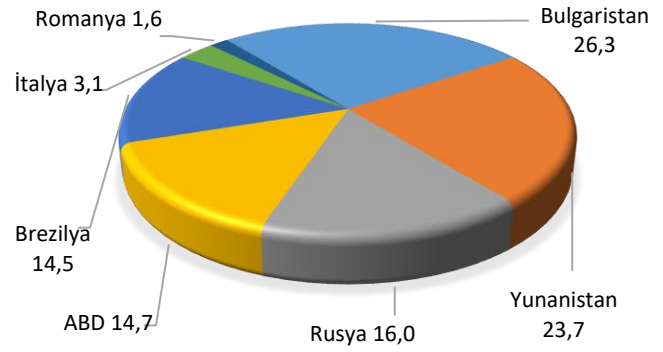

Türkiye’de Çeltik/Pirinç Kullanımı ve Dış Ticareti: TÜİK verilerine göre Türkiye’de 2018/19 piyasa yılında pirinç yeterlilik derecesi %69,2, kişi başı pirinç tüketimi 9,4 kg ve ithalatın arz içerisindeki payı %41 olarak gerçekleşmiştir. COVID-19 salgını sebebiyle, 2019/20 piyasa yılında rekor düzeyde üretim miktarına rağmen, piyasalardaki belirsizlikler, lojistik kısıtlamaları, başlıca ihracatçı ülkelerin stokçu politikaları, ilerleyen vadede ürüne ulaşımında endişeleri tetiklemiş olduğundan mevcut şartlarda yapılabilecek dış alımlar teşvik edilmiştir. 02/04/2020 tarihli ve 2349 sayılı “Çeltik İthalatında Tarife Kontenjanı Uygulanması Hakkında Karar” uyarınca 100 bin ton çeltik ithalatı için %0 gümrük vergisi kontenjanı yürürlüğe konarak 31/06/2020 tarihine kadar uygulanmıştır. En fazla çeltik ithalatı 2020 yılı Mart ve Haziran ayları arasında yapılmış olup, söz konusu piyasa yılında toplamda 178 bin 213 ton çeltik, 114 bin 351 ton yarı/tam değirmenden geçirilmiş pirinç ve 10 bin 63 ton kahverengi pirinç ithalatı gerçekleştirilmiştir.

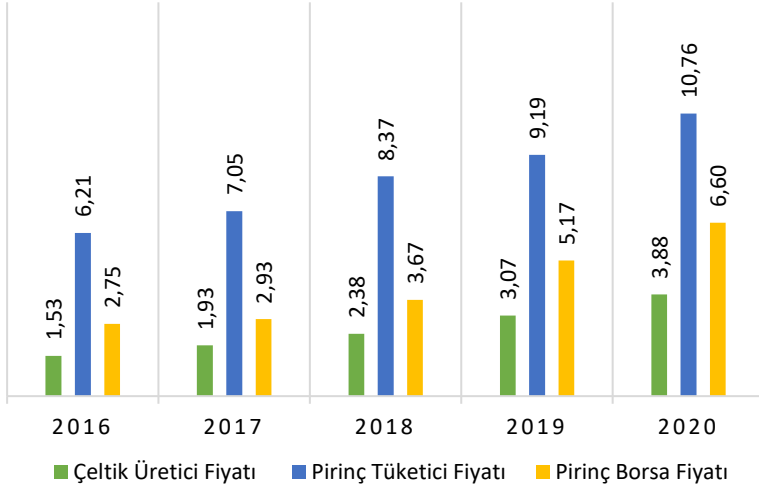
Türkiye'nin pirinç ithalatında önemli ülkeler (2019/20, %)

Türkiye'nin çeltik ithalatı yaptığı ülkeler (2019/20, %)

TL/kg

2020 Aralık ayında 4,43 TL/kg olan çeltik üretici fiyatı bir önceki aya göre %1,1 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %33,6 oranında artmıştır.

2020 Aralık ayında gerçekleşen pirinç tüketici fiyatı 12,65 TL/kg'dır. Tüketici fiyatı bir önceki aya göre %5,8 artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %32,3 oranında artmıştır.

Borsa pirinç fiyatında Edirne Ticaret Borsası tacir satış fiyatları dikkate alınmış olup, bu fiyat 2020 Kasım ayında 5,35 TL/kg'dır. Borsa fiyatı bir önceki aya göre %22,5 azalırken, bir önceki yılın aynı ayına göre %9,9 oranında artmıştır.

2020 yılı borsa fiyatı ilk 11 ayın ortalamasıdır.

Türkiye'de Çeltik Destekleme Politikaları: 2020 yılı "Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ" kapsamında, fark ödemesi desteği önceki senelerde olduğu gibi 10 krş/kg'dır. Yurt içi sertifikalı tohum kullanım desteği 16 TL/da, mazot desteği 62 TL/da, gübre desteği ise 4 TL/da'dır. 2020/21 üretim sezonunda organik tarım kapsamında üretimi yapılan çeltik için destek miktarı bireysel ürün sertifikası için 40 TL/da, üretici grubu üretim sertifikası için ise 20 TL/da'dır. İyi tarım uygulamaları desteğinden üreticiler çeltik üretiminde bireysel veya grup sertifikasyonu fark etmeksizin 10 TL/da olarak yararlanmışlardır. Toprak analizi desteği ise 50 da üzeri arazilerde her 50 da alan için 1 analiz olacak şekilde, analiz başına 40 TL olarak belirlenmiştir. 5 yıllık süreçte verim değerleri dikkate alındığında, 1 kg çeltik üretimi için verilen toplam destek miktarı 2020 yılında 2016 yılına göre %65 artış göstermiştir. Destek kalemleri içerisinde en büyük artışın dekara verilen mazot desteğinde gerçekleştiği görülmektedir.

Verilen Destek (TL/kg)

Yıllar	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2016	0,100	-	0,010	0,014		0,124
2017	0,100	0,001	0,010	0,005	0,044	0,159
2018	0,100	0,001	0,010	0,005	0,051	0,168
2019	0,100	0,001	0,010	0,005	0,078	0,195
2020	0,100	0,001	0,020	0,005	0,078	0,205

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları. 2020 yılı hesaplamaları 2019 verimi esas alınarak yapılmıştır.

	2016	2017	2018	2019	2020
Çeltik Fiyatı (TL/kg)	1,53	1,93	2,38	3,07	3,88
Çeltik Fiyatı + Destek (TL/kg)	1,65	2,10	2,55	3,27	4,09
Gübre Fiyatı (TL/kg) (A. Sülfat %21)	0,64	0,71	1,01	1,22	1,28
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,69	5,78	6,43	6,07
Tohumluk Fiyatı (TL/kg) ¹	3,20	3,20	4,52	5,54	6,27
1 kg çeltik ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Çeltik/Gübre	2,39	2,72	2,36	2,52	3,03
Çeltik + destek/Gübre	2,58	2,96	2,52	2,68	3,19
Çeltik/Mazot	0,40	0,41	0,41	0,48	0,64
Çeltik + destek/Mazot	0,43	0,45	0,44	0,51	0,67
Çeltik/Tohum	0,48	0,60	0,53	0,55	0,62
Çeltik + destek/Tohum	0,52	0,66	0,56	0,59	0,65

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları.

2020 destekleri, 2019 çeltik verimi esas alınarak hesaplanmıştır.

¹/2020 yılı 11 aylık ortalama fiyat alınmıştır.

Çeltik Girdi Pariteleri

2020 yılında tüm çeltik girdi paritelerinde bir önceki yıla göre artış söz konusudur. Destekler hariç çeltik/gübre, çeltik/mazot ve çeltik/tohum paritelerinde artış oranları sırasıyla %20,5, %33,9 ve %11,7 iken; destekler dahil paritelerdeki artış oranları sırasıyla %19,1, %32,3 ve %10,4'tür. Mazot fiyatında gerçekleşen yıllık %5,6'lık düşüş, paritedeki yıllık artış oranını en çok etkileyen unsurdur. Diğer girdi fiyatlarında yıllık artış oranları, üretici fiyatı ve verilen desteklerde gerçekleşen artışın çok altında kalmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Küresel anlamda 2020 yılı çeltik tarımı, COVID-19'un getirdiği tüm olumsuzluklara rağmen, üretimin aksamaması için alınan önlemler sayesinde başarıyla gerçekleştirilmiş olup, çeltik ekiliş alanlarında bir önceki sezona göre %1,5 artış yaşandığı düşünülmektedir. Bu durumun küresel pirinç arzı üzerinde olumlu etki yapması beklenmektedir. Arzın bol oluşunun ve gıda yardımlarındaki kullanımın etkisiyle 2020/21 küresel pirinç tüketiminin yaklaşık 500 milyon tonla tüm zamanların en yüksek değerine ulaşacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte, pandeminin piyasalarda yarattığı endişe kaynaklı olumsuzlukların giderilmeye başlanmasıyla, küresel ihracatta bir önceki sezona göre %6,2 artış yaşanması muhtemeldir.

Türkiye'de 2020/21 sezonunun çeltik ekimleri COVID-19 tedbirleri doğrultusunda 2020 yılının Mayıs ayında başlamıştır. Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Programı kapsamında Samsun'da üreticilere %75 hibeli çeltik tohumu dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bakanlık tarafından alınan önlemlerle, pandeminin neden olduğu kısıtlamaların en yoğun yaşandığı ilkbahar aylarında çeltik ekimlerinin

önündeki engeller kaldırılmıştır. Bununla birlikte, uygun hava koşulları ve sulama imkânlarının yeterli olmasının 2020/21 sezonunda Türkiye çeltik üretiminde olumlu etki yarattığı düşünülmektedir. Çeltik hasatı, 2020 yılı Eylül ayının ilk haftasında Çanakkale'de başlamış, Ekim ayı sonu itibariyle Edirne'de tamamlanmıştır. 2020/21 piyasa yılında üreticinin önündeki belirsizlikleri gidermek açısından alım fiyatları TMO tarafından 3 Eylül 2020 tarihinde açıklanmıştır. TÜİK tarafından yayınlanan Bitkisel Üretim İstatistiklerine göre, 2020 yılında Türkiye'de çeltik üretimi bir önceki yılın rekor seviyesinin %2 gerisinde kalıp, 980 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

2020/21 piyasa yılının ilk 4 ayında ortalama pirinç tüketici fiyatları bir önceki yılın aynı dönemine göre %23 artış göstermiştir. Hasat dönemi ve öncesinde üreticileri korumak üzere çeltik için %34, kahverengi pirinç için %36, yarı/tam değirmenden geçirilmiş pirinç ve kırık pirinç için %45 olarak uygulanan gümrük vergisi oranları, Aralık ayı sonu itibariyle 30.04.2021 tarihine kadar uygulanmak üzere sırasıyla %5, %10 ve %15'e düşürülmüştür.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Ebru YAZICI, ebru.yazici@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833